

Harry rekent af

Volgens Van den Bergh gaf JMW veel minder uit

Masorti-rabbijn

David Soetendorp gaat aan de slag in Weesp

Nos partijdig

Analyse journaal toont eenzijdigheid aan

Gaza-wonder?

Militairen geloven in hemelse waarschuwing

NIW 20

NIEUW ISRAELIETISCH WEEKBLAD

Archief Philip Staal

27 februari 2009 • 3 adar 5769 • Jaargang 144

Begin sjabbat 18.00 uur • Einde sjabbat 18.59 uur

Schoenenworp

Opperrabbijn

Ouderloos

Behrendt

Ach en JMWwee

Oorlogswezen dreigen met rechter

Deze lente gaat het toch weer over jou hoewel ik er langzaam-aan wel moe van ben', dichtte ooit de dichter Rutger Kopland. En inderdaad: alweer gaat het, hoewel dood-moe makend, over JMW. Wij vulden onze kolommen liever met actuele politiek en cultuur. Maar nee: moeten we weer die vorige oorlog, over die oorlogswezen, uitvechten. JMW verwijt het NIW 'activist' te zijn in plaats van 'journalist', zodra de oorlogswezen opduiken. We zouden geen hoor en wederhoor toepassen. Maar waarom stuurt JMW dan niet de Raad voor Journalistiek op ons dak, in plaats van steeds maar de boodschapper van het slechte nieuws schuldig te verklaren?

Wij schrijven over de wezen *without fear or favour*. We hebben geen belang bij wat dan ook. De NIW-redactie moest nog geboren worden toen de affaire speelde. Is er dan niks aan de hand? Zijn we dan allemaal gek? Wij, alle wezen, al die schrijvers over de affaire? JMW herleidt de klachten van de oorlogswezen tot hun oorlogservaringen. Ja, trauma's, daar kan je niks aan doen. Dan is geen genoegdoening meer mogelijk. Zo van: u wilt uw meubels terug, mevrouw Cohen? Maar die bestaan alleen in uw hoofd, hoor.

Hebben die wezen dan allemaal stomtoevallig hun oorlogsleed omgezet in dezelfde trauma's, in gelijklopende klachten? Elke alfahulp van JMW zal zeggen dat dat niet mogelijk is. Toch is dat het verweer van de JMW-staf. Die staat daarin alleen. Uit onze gesprekken met personeelsleden van JMW ('maar laat Harry of Hans dat niet horen...'), blijkt vaak dat zelfs zij zich schamen voor deze onafgewerkte rafelrand aan een verder onmisbare organisatie. 'Laat het JMW van nu dan tenminste een gebaar maken.' Maar het enige gebaar van de JMW-staf is, zoals bronnen ons bevestigen, het personeel wordt opgeroepen hun abonnement op het NIW op te zeggen. Waarna de JMW-bestuurssecretaris als eerste demonstratief dit blad opzegt en die dappere daad ook nog als ingezonden brief dit blad probeert binnen te frommelen. Na hem deden deze week nog eens negen JMW-stafleden het NIW de deur uit. Hun krachtadigheid ware een beter zaak, namelijk die der wezen, waard. (PD)

BINNENLAND

6

Jmw moet compenseren

Voorzitter Flory Neter-Polak roept JMW op de termijn voor de wezen-claims te verlengen. Ook het boek *Rekenschap* moet uit de handel worden genomen en de G'var Am-wezen moeten gecompenseerd.

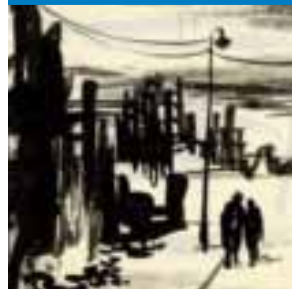

BUITENLAND

16

Eenzame militairen

De organisatie Tsofim Gar'in houdt zich bezig met de opvang van militairen die zonder hun ouders naar Israël zijn gekomen. Uiteindelijk blijft zeventig procent van de jonge militairen in het land.

CULTUUR

24

De oorlog van Fritz Behrendt

Het Verzetsmuseum toont cartoons en tekeningen van Behrendt, die hij tijdens en over de Tweede Wereldoorlog heeft gemaakt. Het werk heeft sindsdien niets aan politieke scherpte ingeboet.

CULTUUR

26

Claude Lanzmann spreekt

De grote filmer blikt terug op zijn carrière. Hij vindt dat zijn negen uren durende film *Shoah* veel vaker vertoond moet worden. „Je kunt beter die film zien dan naar Auschwitz afreizen.“

- 4 Schoenen werpen
- 5 Masorti-rabbijn
- 6 Oorlogswezen
- 11 Varia binnenland
- 15 Kort buitenland
- 16 Militairen in Israël
- 18 Opinie
- 22 In memoriam Jozeph Michman
- 23 Helmert Woudenberg
- 26 Claude Lanzmann
- 28 Religie en Tamarah Benima
- 30 Bloeme Evers en sidra
- 35 Jongerenpagina
- 39 Fotoreportage

Omslagbeeld: schilder onbekend.
Het artikel over Claude Lanzmann is afkomstig uit de *Jüdische Allgemeine*.

Wat geldt en een

De oorlogswezen stappen desnoods naar de rechter om JMW tot concessies te dwingen. Op de agenda: *Rekenschap*, de claimstermijnen en de G'var Am groep.

DAPHNE MEIJER

Twee kortgedingprocedures hangen JMW binnenkort mogelijk boven het hoofd, want Flory Neter-Polak heeft er nu echt genoeg van. Vijf maanden geleden, in oktober 2008, overlegde zij in haar hoedanigheid als voorzitter van het Verbond Belangenbehartiging Vervolgingslachtoffers VBV met JMW-voorzitter Harry van den Bergh en directeur Hans Vuijsje over *Rekenschap*. Dat is het in opdracht van JMW en de wezenorganisaties VBV en Sinjoi uitgevoerde onderzoek naar het beleid van 'de Fusie' met betrekking tot de Joodse oorlogswezen. Neter-Polak en haar medebestuurders van wezenorganisatie Sinjoi – voor de Nederlandse oorlogswezen in Israël – en VBV waren niet te spreken over de conclusies die JMW verbond aan het rapport, en hoe JMW deze wilde presenteren. „Wij zijn het op sommige punten oneens met de conclusies van de onderzoekers. Wij hebben in november al gezegd dat de onderzoekers naar onze smaak wel erg naar excuses hebben gezocht voor bepaalde fouten die er door Le-Ezrath zijn gemaakt. Voor JMW was dat echter nog niet genoeg. Zowel de onderzoekers als de begeleidingscommissie stelden dat er zaken zijn misgegaan. Dat er geen bewijzen zijn van structurele fouten, omdat de financiële dossiers nu eenmaal ontbreken, maar dat er in voorkomende gevallen, ondanks dat er veel materiaal ontbreekt, wel voorbeelden te geven zijn van structurele fouten. JMW wilde dit naar buiten toe het liefst presenteren alsof er geen bewijzen zijn van wanbeheer. Wij verzetten ons hiertegen, en distantiëerden ons.”

Dit legde JMW naast zich neer. Volgens het principe 'Wie betaalt, bepaalt' gaf JMW een persbericht uit. Harry van den Bergh liet zich interviewen door dagbladen, waarin hij het beeld neerzette dat de zaak van de Joodse oorlogswezen nu naar alle tevredenheid was afgedaan. Vervolgens begon JMW met de voorbereidingen voor de uitgave van *Rekenschap* in boekvorm, voor verkoop in de boekhandel. Inmiddels is het verschenen. Neter-Polak: „Sinjoi en wij zijn de mede-opdrachtgevers van het onderzoek. Juridisch zijn wij samen met JMW de eigenaren van het onderzoek. Dit

ligt vast in een contract. JMW besloot, in het geniep, zonder ons te raadplegen, tot de publicatie van het boek. Terwijl wij het met de conclusies in het rapport niet eens zijn! Had ons dan, als mede-eigenaren, de gelegenheid gegeven tot een voorwoord, of een nawoord. Maar nee hoor, men moest het achter onze rug bekokstoven.”

Op 11 december 2008 en 27 januari 2009 schreef het VBV aan JMW dat men geen boekuitgave wilde. Teneinde dit probleem in alle rust te kunnen bespreken en een oplossing te vinden stelde het VBV-bestuur voor een mediator aan te trekken, die met de betrokkenen om de tafel zou zitten. Bij conflicten is het in het bedrijfsleven tegenwoordig niet ongebruikelijk een mediator te vragen te bemiddelen. Dit zijn vaak juristen met een opleiding in conflicthantering. JMW reageerde hier echter niet op. „Volledige radiostilte,” aldus Flory Neter-Polak.

Op maandag 9 februari vond er wel een gesprek plaats tussen Hans Vuijsje van JMW, Flory Neter-Polak en haar medebestuurders.

‘Vuijsje vroeg of we geïnteresseerd waren in een beperkt fondsje en een standbeeld’

lid Wil Groen van het VBV. Neter-Polak: „In de gang naast het kantoor van Hans Vuijsje stond een grote pallet met dozen, afkomstig van uitgeverij Ampersand en geadresseerd aan Chris Kooyman van JMW. Ik maak een geintje tegen Wil en zeg 'Daar heb je onze boeken'. Later begreep ik dat het echt de boeken waren!”

Het gaat Neter-Polak vooral om de arrogantie waarmee JMW beslissingen neemt, zonder de belangenbehartigingsorganisaties zelfs maar te informeren. Hierin had een mediator een gunstige rol kunnen spelen. Nu het rapport eenmaal in boekvorm is verschenen, is de maat voor het VBV vol. „Wij willen dat JMW het uit de handel neemt, en overwegen een kort geding.”

standbeeld

FOTO: EDDY NETER

Een mediator zou ook kunnen helpen bij de andere kwesties die vbv en Sinjoi afgewikkeld willen zien: men wil een collectieve regeling voor de wezen van de zogenoemde G'var Am groep, de sluitingsdatum voor het indienen van individuele claims moet vervallen en bij het toekennen van claims moet een factor 22

gelden. Ook de advertentie die jmw in niw 18 plaatste, moet worden gerectificeerd. Flory Neter-Polak: „De legitimiteit van ons verzoek om een collectieve regeling te treffen voor de twee groepen aliya-wezen, die in 1951 en 1952 naar Israël zijn geëmigreerd vanuit de Berg-stichting, halen wij uit het rapport *Re-*

kenschap. Lees het rapport maar; het ging om twee groepen minderjarige wezen die zonder afgeronde opleiding in het midden van het schooljaar uit Nederland zijn vertrokken.”

Het moet gezegd worden: de wezen in kwestie wilden dat toentertijd zelf. Zij stonden te trappelen om te vertrekken. Neter-Polak: „Dat klopt. Ik heb dezelfde zionistische opvoeding gehad als deze wezen, en als ik in de Berg-stichting had gewoond en geen familie meer had gehad, was ik misschien ook wel meegegaan. Maar we hebben het over minderjarigen van dertien, veertien, vijftien. Een kind kan geen weloverwogen beslissing nemen. Je werd in die tijd opgevoed met het beeld van Israël als het beloofde land, het zou allemaal mooi en goed worden. Ik vind 't moeilijk het te zeggen als oud-voorzitter van de Federatie Nederlandse Zionisten, maar de zionistische doctrine van die tijd is voor die kinderen een zeepbel geweest.”

Indien de voogden, in casu Le-Ezrath, een andere beslissing hadden genomen, waren de wezen van toen niet met lege handen naar Israël gegaan, waar zij in plaats van in het land van melk en honing in een onveilige en armoedige situatie terecht kwamen, en nieuwe trauma's opliepen. Concreet ging het om twee groepen van in totaal 35 personen, van wie er inmiddels al een aantal is overleden.

Met een bijzondere uitkering zouden deze wezen in een uitzonderingspositie terecht komen ten opzichte van de andere oorlogswezenen. Gaan de andere oorlogswezenen hiermee akkoord? Neter-Polak: „Mijn ervaring is dat de andere wezen begrijpen dat de G'var Am groep in een bijzondere situatie verkeert. Ik heb vanaf het begin van de Maror besprekingen de Nederlandse wezen vertegenwoordigd, en veel met ze overlegd, en zij hadden toen en hebben nu nog steeds in grote meerderheid geen behoefte aan extra compensatie.”

Wat betreft de individuele claims van wezen over het beheer van hun geld en hun Jokos-claims vinden vbv en Sinjoi dat jmw de eenzijdig ingestelde sluitingsdatum voor de claims moet intrekken. Sinds 1 maart 2007 kunnen geen nieuwe claims worden ingediend. „Jmw heeft deze beslissing eenzijdig genomen. Het Sinjoi heeft voortdurend bezwaar aangetekend, maar daar heeft jmw zich

tot dusver niets van aangetrokken. Er zijn ook in het onderzoek van Joor en Hoek allerlei zaken nog niet aan de orde geweest, zoals het onroerend goed. Er zijn wezen met claims die te maken hebben met onroerend goed. Zij moeten nog terecht kunnen bij JMW. Anderen hebben heel veel moeite moeten doen om documenten te verzamelen. Mensen zijn oud en al zo vaak voor het hoofd gestoten dat zij die termijn niet hebben gehaald. Indien JMW niet op dit besluit terugkomt, moeten we misschien een tweede kort geding voeren.”

Wat vindt het VBV van de bewering van sommige briefschrijvers in het NIW dat de kritiek op JMW de organisatie, en hiermee de toekomst van de Joodse gemeenschap schaadt?

Neter-Polak: „Wij zijn er niet op uit JMW te schaden. JMW heeft deze kritiek aan zichzelf te wijten. Men moet de zaken ook niet verkeerd voorstellen. JMW ontvangt als maatschappelijk werkorganisatie voor het werk wat men doet subsidie; dat heeft niets met de gelden van Le-Ezrath te maken die JMW door de fusie in handen heeft gekregen binnen de Stichting Samenwerkingsverband-JMW. Wie suggereert dat JMW en de stichting Samenwerkingsverband-JMW een en dezelfde organisatie zijn, is verkeerd bezig. JMW is niet boven kritiek verheven. Je kunt je afvragen waarom men zo krampachtig doet, en zich zo arrogant opstelt. En dat roept in het algemeen de vraag op of Joods Nederland gebaat is bij zo'n waterhoofd-organisatie. Dat JMW

zoveel kritiek over zich heen heeft gekregen over de War Child avond, is niet de schuld van het VBV. Wij hebben daar met geen woord over gerept. Die kritiek kwam toch echt uit de gemeenschap als geheel.”

Wat werd er op de bewuste 9de februari dan wél besproken tussen Hans Vuijsje en het VBV? Neter-Polak: „Nu zij – zonder ons dat te vertellen – dat boek hebben uitgegeven, voel ik me niet meer verplicht aan de afspraak dat we dit nog even onder ons zouden houden. Vuijsje vroeg ons of we eventueel geïnteresseerd waren in een oplossing: een beperkt fondsje voor de wezen, en een standbeeld. Nee, wij hebben hem niet uitgelachen. We hebben gezegd dat we benieuwd waren naar een nadere invulling.” ◀

Het grote herschrijven

De dubbele pagina advertentie van JMW in NIW 18 is bij het VBV niet goed gevallen. „Het is de verhevigde vorm van de misinformatie-strategie die JMW al een hele tijd hanteert,” stelt voorzitter Flory Neter-Polak. Over het in november 2008 verschenen rapport *Rekenschap* probeerde JMW de conclusies van de onderzoekers Johan Joor en Frits Hoek al gunstiger voor het voetlicht te brengen in het persbericht dat de organisatie uitbracht. Inmiddels is het herschrijven pas goed begonnen. Neter-Polak: „Om te beginnen de toon. Alsof de oorlogswezen heel zielige mensen zijn, die tegen zichzelf moeten worden beschermd.”

Maar niet alleen de toon, ook de inhoud van de advertentie bevat het VBV helemaal niet. „Men haalt alle onwelgevallige zaken weg. In al hun geschreven uitingen over dit onderwerp kiezen ze uitsluitend positieve bewoordingen.” In de advertentietekst staat op pagina 39, groot gedrukt: *Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat er misbruik is gemaakt van vermogens van Joodse minderjarige oorlogswezen.* Neter-Polak: „JMW presenteert dit als een letterlijk citaat uit het rapport van Joor en Hoek. JMW vergeet te vermelden dat er in het nawoord van de Begeleidingscommissie staat: ‘Alhoewel niet vlekkeloos’. Een veelbetekenende opmerking.

In werkelijkheid schrijven Joor en Hoek iets anders, namelijk dat er geen aanwijzingen zijn gevonden dat er structureel misbruik is gemaakt van vermogens. Die aanwijzingen zijn er ook niet, omdat de financiële dossiers zijn vernietigd. Op basis van gegevens in andere bronnen concluderen Joor en Hoek dat er in afzonderlijke gevallen wel sprake kan zijn geweest van misbruik. Dat is een essentieel verschil.”

Nog kwalijker is volgens het VBV dat JMW zich in de advertentie veel coulanter presenteert dan de organisatie zich in de omgang met de wezen gedraagt. „Zij stellen de situatie veel mooier voor dan hoe het er tussen JMW en de wezen werkelijk aan toe gaat. Er staat in de tekst, in de eerste alinea van pagina 39, *Besloten werd om indien er duidelijke aanwijzingen/bewijzen waren dat er zaken onjuist waren behandeld, een mogelijkheid te creëren een claim in te dienen.* Dat is niet waar. In werkelijkheid moeten wezen met bewijzen komen voor hun claims. ‘Duidelijke aanwijzingen’ zijn voor JMW niet voldoende. Even verder is te lezen dat er twee claims zijn ingediend, waarvan er inmiddels een door de Bezwaarcommissie is toegekend. Zet er dan even voor alle duidelijkheid bij dat het bestuur van JMW de claim in eerste instantie had afgewezen, zodat men begrijpt

hoe moeizaam dit proces verloopt. JMW veegt zijn straatje schoon met deze advertentietekst, die geen recht doet aan de rigide, formele houding die men in werkelijkheid tegenover de wezen inneemt. Ook onderzoekster Elma Verhey krijgt een veeg uit de pan. Hans Vuijsje zou hebben aange-toond dat haar onderzoek ‘onzorgvuldig en bevooroordeeld’ was. Tijdens de presentatie van het boek van Verhey riepen Van den Bergh en Vuijsje al dat het broddelwerk was zonder dat ze nog een letter hadden gelezen. Van meet af aan was de opstelling van JMW ‘Dit kan niet waar zijn en als het al waar is, dan mag het niet waar zijn’. Die onwaarheid hebben wij totaal niet zo ervaren, en zo is het boek ook niet besproken, maar het komt JMW goed uit om iedereen die kritiek heeft geuit, af te branden.” (DM)

Wie nu nog iets wil claimen bij JMW, heeft pech. Twee voorbeelden uit de praktijk waarom Sinjoi en vbv willen dat JMW de sluitingstermijn intrekt.

DAPHNE MEIJER

Helaas pindakaas

Oorlogswezen die ooit onder voogdij stonden van Le-Ezrath Ha-Jeled en die nog steeds een claim willen indienen tegen JMW hebben in de visie van JMW pech gehad. Dat hadden zij voor 1 april 2007 moeten doen. Niet elke wees was daar indertijd toe in staat, maar daar heeft Joods Maatschappelijk Werk sinds 1 april 2007 geen boodschap meer aan. De Projectgroep Informatie Joodse Oorlogswezen sloot haar werk af en schreef een eindverslag, en dat was dat. Vervolgens probeerde JMW over te gaan tot de orde van de dag. Wat de organisatie niet schijnt te begrijpen: deze orde van de dag bestaat niet voor de oorlogswezen, en heeft ook nooit bestaan.

JMW stelt dat de wezen vanaf 2004 de mogelijkheid hebben gehad om informatie te vragen. Met dit doel had de organisatie de PJO, de Projectgroep, in het leven geroepen. Op enig moment bleek dat er slechts enkele claims binnen waren gekomen, naast enkele afzonderlijke verzoeken om informatie. JMW concludeerde hieruit dat er kennelijk weinig belangstelling voor bestond, en dat het loket dicht kon.

Sinjoi (in Israël) en vbv (in Nederland), de beide belangenorganisaties voor oorlogsgetroffenen en oorlogswezen, gingen uit van een compleet tegengesteld standpunt. Zij stelden, onder andere nog in een brief van 15 april 2007, dat er juist zo weinig wezen de stap richting JMW waagden omdat de verzoeken om informatie en de claims werden onderzocht door JMW-medewerkers zelf, in casu JMW stafmedewerker Chris Kooyman. Niets ten na-

dele van Kooyman, maar hij is nu eenmaal in dienst bij JMW. Bovendien waren de wezen door hun slechte ervaringen met de Nederlandse autoriteiten en met Le-Ezrath Ha-Jeled kopschuw geworden, zo redeneerden vbv en Sinjoi. „We hebben hier te maken met individuen die ernstig getraumatiseerd zijn door alles wat er in hun verleden is gebeurd en door wat hun is aangedaan, ook door de voormalige voogdij-instanties, die JMW overgenomen heeft en aldoor een hand boven het hoofd houdt,” aldus Shalom Pront (Sinjoi) en Flory Neter-Polak (vbv) in hun brief.

JMW toonde coulance en verschoof de einddatum tot tweemaal toe naar achteren. Nadien was men echter niet langer te vermurwen en stelde, ook na herhaalde verzoeken van Sinjoi om dit niet te doen, de einddatum vast.

Dit heeft consequenties. Over twee claimszaken hebben Shalom Pront en Harry van den Bergh in december 2008 en januari 2009 nog met elkaar gecorrespondeerd. De claims betreffen die van broer en zus Elisabeth Sally-Swart en Meijer Swart, en die van Sonja Goldwein-Verdooner, beiden ingediend door Sinjoi. Het gaat in beide gevallen om verzoeken om informatie, die binnen de gestelde termijn zijn gedaan, maar de claims zelf zijn na de uiterste inzenddatum ingediend. Pront is als secretaris van Sinjoi voor beide claims gesprekspartner van JMW. Hij ontving van Harry van den Bergh twee brieven, waarin staat dat JMW de claims niet meer in behandeling neemt en die dezelfde tekst als uitleg bevatten. *Wat betreft de indieningstermijn het volgende: Begin april 2006 zette JMW een eerste advertentie in het NIW met als uiterste termijn om*

een claim in te dienen 30 juni 2006. Voor mensen uit Israël werd de termijn verlengd tot 1 september 2006. De algemene indieningstermijn werd later nogmaals verlengd tot 31 december 2006. Na overleg tussen Samenwerkingsverband-JMW, JMW, vbv en Sinjoi werd de termijn verder verlengd tot 1 maart 2007.

In zijn brief over mevrouw Verdooner laat hij het hierbij, maar in de brief over de claim van de familie Swart trekt Van den Bergh van leer tegen Shalom Pront. *In ieder geval vanaf juli 2008 was u direct bij de zaak van de familie Swart betrokken. U was als vertegenwoordiger van de Israëlische wezen op de hoogte van alle regelingen en wist dat binnen twee maanden na het versturen van een rapportage een onderbouwde claim moest worden ingediend. De laatste – aanvullende – rapportage was verstuurd op 14 april 2008. JMW heeft, ook niet nadat het op 5 juni 2008 nadrukkelijk om een reactie had gevraagd, niets gehoord. Uiteindelijk heeft JMW, nadat u in juli 2008 op de zaak was teruggekomen, op 16 september 2008 aan de familie Swart c.q. aan u nog twee maanden extra uitstel gegeven. U heeft ook van deze twee maanden geen gebruik gemaakt. U heeft zelfs niet tijdens deze twee maanden om uitstel gevraagd. Als een van de redenen schrijft u dat ‘het nodige onderzoek ingrijpend was’. Dit is ons niet duidelijk.*

Kern van de zaak is nu dus of het mogelijk is alsnog deze claims in te dienen, en of het argument hout snijdt dat het voor de betrokkenen zo pijnlijk is om zich hiermee bezig te houden dat men meer tijd nodig heeft dan het gegeven uitstel.

Waar gaan deze claims concreet over? Sonja Goldwein-Verdooner behoort tot de G'var

Am groep. Zij werd in 1951 uit de Berg-stichting naar Israël gestuurd. Zij was toen 15 jaar oud en had haar Mulo-opleiding nog niet af. Zij is in 1935 geboren in Amsterdam. Haar vader Tobias was musicus. Sonja's ouders zijn beiden in 1943 omgebracht in Sobibor. Zij woonde vanaf 1945 in de Berg-stichting.

Sonja Verdooner, die enig kind was geweest, bezat aan erfenissen en van de uitkering voor de geroofde huisraad uit haar ouderlijk huis zo'n drieduizend gulden. Dat geld is over haar hoofd heen besteed aan een uitzet en de rest ging waarschijnlijk naar de kibboets. Met haar vermogen werd net als bij de andere kinderen die naar G'var Am zijn gestuurd, anders omgesprongen dan bij de kinderen die in Nederland bleven en ze heeft haar schoolopleiding nooit meer kunnen afmaken. Voor het overige lijkt Le-Ezrath Ha-Jeled zich wel voor haar te hebben ingezet, ook financieel. Terwijl zij al in Israël woonde, heeft Le-Ezrath in 1955 moeite gedaan de huisraadclaim van het huis van haar grootouders te innen. Later heeft men de Cadsu- en Jokosclaims voor haar geregeld. Sonja Verdooner vertrok in 1955 uit G'var Am zonder geld en zonder opleiding. Ze wilde niet in de kibboets blijven en volgde een opleiding tot kinderverzorgster in een wizo-trainingsinstituut, waar ze ook kost en inwoning kreeg, zodat het niets kostte. Ze trouwde in 1959. Er is documentatie dat in elk geval een deel van de Jokos en een voorschot van de Cadsu aan haar en haar man is uitbetaald. Het vermogen dat ze had toen ze als minderjarige naar de kibboets werd gestuurd, is zij echter kwijt. JMW zou, in het geval dat men deze claim in behandeling neemt, de verantwoordelijkheid moeten nemen voor de beslissing deze minderjarige scholiere met lege handen en voor eigen rekening naar Israël te sturen. Dat was niet volgens de afspraken die intertijd zijn gemaakt over de vermogens van de vertrekkende wezen. Zie hiervoor ook het onderzoek van Johan Joor in *Rekenschap II, Beleid en Beheer*. Ook in *Rekenschap* staat immers dat er met het

vermogen van de kinderen die naar Israël zijn gestuurd anders is omgesprongen.

De claim van broer en zus Meijer Swart en Elisabeth Sally-Swart gaat over niet overgedragen restitutiegeden en een collectie juwelen, die Elisabeth en Meijer hadden geërfd van hun ouders en die in 1948 in de kluis van Le-Ezrath Ha-Jeled zijn opgeborgen. Elisabeth Swart was in 1940 tien jaar. Zij woonde met haar ouders Samuel Swart en Rebecca Swart-Maykels en haar negen jaar jongere broertje Meijer Maurice aan de Tugelaweg in Amsterdam-Oost. Elisabeth en Meijer kwamen met hun ouders in Westerbork, en vervolgens in Bergen-Belsen terecht. In Bergen-Belsen overleed hun vader, hun moeder kwam van uitputting om in Tröbitz.

De orde van de dag bestaat niet voor oorlogswezen

In de zomer van 1945 werden de kinderen uit Tröbitz gerepatrieerd naar Nederland. In eerste instantie naar Maastricht, later naar Hilversum, waar zij als pleegkinderen onderdak vonden bij de familie Dasberg. Ook werd in eerste instantie voogd. Vervolgens kwamen de kinderen onder voogdij van Le-Ezrath Ha-Jeled. In 1949 zijn zij, in een groep van de Jeugd Alija, naar Israël vertrokken. Uit de kluis van Le-Ezrath heeft Elisabeth, als oudste kind, een deel van de juwelen ontvangen. Dat is destijds heel precies en tot in detail geregistreerd in de chronologische lijst met gebeurtenissen die Le-Ezrath Ha-Jeled over ieder kind bijhield. Zij heeft ook voor ontvangst getekend en ook dat is geregistreerd.

Ook na hun vertrek naar Israël bleef Le-Ezrath die lijst bijhouden, maar het tweede deel van de collectie juwelen komt daar nooit meer in voor en is ook nooit in het bezit gekomen van de twee kinderen. Van het bestaan

ervan wisten ze zelfs niets, totdat ze iemand in november 2007 machtigden om in Amsterdam hun dossier te bekijken. De termijn was toen al verstreken... de reconstructie van alles (vanuit Israël) en de schatting van de waarde van de ontbrekende sieraden heeft de familie Swart, alsmede Sinjoi, veel tijd gekost. JMW heeft deze juwelen niet in haar bezit. Sinjoi schat de huidige waarde van de ontbrekende stukken op een ruime vijftigduizend euro.

Meijer Swart heeft in een brief aan JMW verklaard: „Mijn zuster en ik hebben nooit officiële stukken ontvangen, officiële stukken getekend of kwijtschelding verleend bij het bereiken van onze meerderjarigheid, aangaande ons aandeel in de nalatenschap van onze grootouders.” Dit zou dan gaan om afrekeningen met betrekking tot Jokos, Cadsu en de geroofde huisraad. Aangezien de financiële administratie niet meer bestaat, ziet het er naar uit dat dit een tweede Mimi Gutmannzaak kan worden, waarin de vraag luidt of Le-Ezrath verantwoordelijk was voor de afwikkeling van zaken van al meerderjarige wezen die inmiddels in Israël woonden, en die hun financiën en bezit in Nederland aan Le-Ezrath hadden toevertrouwd.

Dit zijn serieuze zaken, waar JMW nu twee dingen mee kan doen. Het eerste is de claims op formele gronden blijven afwijzen. De claims zullen echter als een grauwsliuier over Le-Ezrath en JMW blijven hangen, en het vertrouwen in JMW aanvreten. Dit gaat niet weg – tot de laatste claim naar tevredenheid van de wezen zelf is afgerond. Dat is overigens niet hetzelfde als alle claims zonder meer toekennen; het gaat de betrokkenen vooral om dat er met respect naar hen wordt geluisterd en zij fatsoenlijk te woord worden gestaan. JMW kan ook besluiten dat men de huidige claims alsnog laat onderzoeken en nieuwe claims verwelkomt. Dat zou de organisatie sieren. Het beste zou zijn dat dit onderzoek gebeurt door een onderzoeker van buiten de organisatie. ◀

Kosten ‘Wezenkwestie’

Het NIW plaatst op 13 februari een ingezonden schrijven van de heer A. Roet, waarin hij de door JMW gemaakte kosten schat in de zogenaamde ‘Wezenkwestie’. Het NIW vermeldt met nadruk dat deze berekening een schatting is en geeft de heer Roet vervolgens de gelegenheid om zijn zeer, zeer natte-vingerwerk-berekening te publiceren.

Het NIW zelf, in haar campagne tegen JMW, neemt uiteraard niet de moeite het kantoor van JMW te bellen, de berekening te verifiëren en de JMW-getallen naast die van Roet te zetten. Dan is de lol er namelijk vanaf. Over evenwichtige berichtgeving gesproken! De redactie van het NIW is de weg van het journalistieke fatsoen, van hoor en wederhoor, al weer kwijt.

De heer Roet schat de kosten op € 676.000,-. Bij deze de werkelijke kosten.

- 1 Onderzoek ‘Een goede naam’ door H. Vuijsje. Vuijsje verrichtte dit bronnenonderzoek samen met twee stafmedewerkers van JMW. Dit soort werkzaamheden behoort tot de reguliere werkzaamheden van directeur en staf. De kosten betroffen alleen de opmaak en druk van het eenvoudige boekje. Niet € 60.000, maar € 2.600,-.
- 2 Reis- en onkosten Amsterdam-Tel Aviv-Amsterdam. JMW en het Samenwerkingsverband-JMW vonden het van groot belang om met de wezenorganisaties in Israël te spreken en te proberen tot een oplossing te komen. De wezenorganisaties wilden ook zelf zeer graag gehoord worden. Een delegatie van JMW is daarvoor twee keer naar Israël gegaan voor overleg. Kosten niet € 12.000, maar € 3.600,-.
- 3 Projectgroep Informatie Joodse Oorlogswezen (PIJO). Hiervoor werkte een onderzoeker onder leiding van een van de stafmedewerkers van JMW. Kosten niet € 200.000, maar € 24.000,-.
- 4 Extern wetenschappelijk onderzoek ‘Rekenschap’ door Dr. J. Joor en Drs. F. Hoek. Niet € 270.000, maar € 191.000,-.
- 5 Uitgave in boekvorm. Niet € 60.000, maar € 17.000,-.
- 6 Ondersteuning Begeleidingscommissie. Niet € 7.000, maar € 19.000,-.
- 7 Beroeps- en Bezwaarcommissie. Niet € 15.000, maar € 3.600,-.
- 8 Public relations en advertenties. Niet € 40.000, maar € 2.200,-.
- 9 Juridische adviezen. Niet € 37.000, maar € 14.000,-.
- 10 Diversen: ca. € 600,-.

Deze kosten zijn gemaakt in de periode 2005 tot en met 2008. Uiteraard zijn deze kosten al of worden nog geverifieerd door de accountant, afhankelijk van het jaar waarin deze gemaakt zijn. De kosten van JMW bedragen over 4 jaar € 277.000. Veel geld uiteraard, maar noodzakelijkerwijze gemaakt. Deze kosten worden gedragen door de Fondsen Samenwerkingsverband-JMW.

*Drs. Harry J. van den Bergh,
Voorzitter Raad van Toezicht JMW en Fondsen Samenwerkingsverband-JMW*

Naschrift Daphne Meijer

De heer Van den Bergh vertelde mij in november 2008, toen ik hem uitgebreid aan de telefoon had over het rapport *Rekenschap*, dat de kosten voor het onderzoek € 270.000,- hadden bedragen. Ik heb dat toen opgeschreven en er niets over gehoord.

Bij de andere posten valt op dat JMW het werk dat medewerkers van de Stichting JMW in werktijd uitvoeren ten behoeve van de Stichting Samenwerkingsverband-JMW kennelijk niet intern factureert. Of ontvangen die mensen soms geen salaris? Of werken zij in de weekeinden op vrijwillige basis door? Zo kan ik het ook: de kosten lijken inderdaad tonnen goedkoper te zijn. Maar daarmee is het geld nog steeds wel uitgegeven.

Als auteur van acht boeken weet ik dat het uitgeven van een boek (post 5) al snel in de papieren gaat lopen. Of is voor de uitgave van *Rekenschap* zo’n klein lettertje gebruikt dat de drukker het rapport op minder dan honderd pagina’s kwijt kon?

Bij post 8, Public Relations en advertenties, vraag ik mij af of Van den Bergh is vergeten dat hij in 2005 de hulp inriep van partijgenoot en spindoctor Dig Isthā. Dat was toen nog in het kader van de Elma Verhey-bestrijding, omdat JMW boos was over Elma Verheys boek *Kind van de rekening*. Isthā kost zo’n € 1500,- per dag. Het totaalbedrag dan Van den Bergh noemt, lijkt me dan ook aan de érg lage kant. Van € 2.200,- kan men amper de advertentie betalen die JMW in NIW 18 plaatste. In aanmerking genomen dat de advertentie is opgesteld door een grafisch bureau en de tekst verzorgd door een reclamebureau, liggen de werkelijke kosten voor alle public relations een stuk hoger.